

FACT-sheet: Instrumenten voor screening, vaststelling en monitoring van een Posttraumatische Stresstoornis (PTSS)¹

Welke instrumenten gebruik ik bij screening?

Ga na of iemand een traumatische gebeurtenis heeft meegemaakt en of er sprake is van symptomen van PTSS. Dit kan met één van onderstaande screeningsinstrumenten. Geadviseerd is om deze lijsten tenminste 4 weken na het meemaken van een (mogelijk) traumatische gebeurtenis in te zetten:

- PTSS Checklist voor de DSM-5 ([PCL-5](#)) (maandversie): is een zelfbeoordelings-vragenlijst met 20 items, waarmee de ernst van de PTSS-symptomen en een voorlopige indicatie voor PTSS volgens de DSM-5 criteria kan worden bepaald. De items worden beantwoord op een 5-puntsschaal (0-4) en de totale score wordt berekend door de scores van de items bij elkaar op te tellen. De psychometrische eigenschappen worden als goed beschouwd. Een systematische review van de psychometrische eigenschappen van de PCL-5 suggereert dat een afkappunt tussen de 31-33 in de meeste gevallen een goede indicatie voor een mogelijke PTSS geeft.
- Primary Care PTSD Screen voor de DSM-5 ([PC-PTSD-5](#)): is een korte, nog beperkt gevalideerde, screener met 1 vraag over de traumatische gebeurtenis en 5 vragen over mogelijke PTSS-symptomen die met 'ja/nee' worden beantwoord. Wanneer bij de vraag over de traumatische gebeurtenis én bij 3 of meer PTSS-symptomen 'ja' wordt geantwoord is nadere diagnostiek geadviseerd.

Doe bij een positieve uitslag een (bredere) anamnese en vervolg met verdere PTSS diagnostiek bij aanwijzingen voor PTSS.

Met welke instrumenten stel ik de diagnose?

Trauma-inventarisatie

Om meer inzicht te krijgen in het type (mogelijke) traumatische ervaringen wordt aangeraden de traumageschiedenis uit te vragen met een screeningsinstrument zoals de **Life Events Checklist voor de DSM-5 (LEC-5)**. Met de LEC-5 wordt bekeken welke traumatische gebeurtenissen iemand meegemaakt heeft. De lijst screent op 16 typen traumatische gebeurtenissen en bevat nog een extra item waar een andere ingrijpende gebeurtenis kan worden ingevuld. Er kan per traumatische gebeurtenis worden aangegeven of iemand het zelf heeft meegemaakt, er getuige van was, er kennis van genomen heeft, of het in het kader van werk heeft meegemaakt, weet niet, of niet van toepassing.

Afname diagnostisch interview voor PTSS

De **Clinician Administered PTSD Scale voor de DSM-5 (CAPS-5)** is het meest gebruikte interview voor PTSS. De CAPS-5 is een gestructureerd interview op basis waarvan de diagnose PTSS al dan niet gesteld kan worden. Met de CAPS-5 is het ook mogelijk het subtype "PTSS met dissociatieve symptomen" en "met uitgestelde expressie (> 6 maanden)" vast te stellen. Er is een week- en een maandversie beschikbaar. Om de diagnose PTSS te kunnen stellen dient de versie voor de afgelopen maand te worden afgenomen. Voor een betrouwbare afname van de CAPS-5 dient een training gevolgd te worden. Er is een herziene versie van de Engelstalige CAPS-5 uitgebracht (CAPS-5-R). Een eerste psychometrische evaluatie hiervan toont goede betrouwbaarheid en validiteit voor de vaststelling van een PTSS-diagnose en symptoomernst. De Nederlandstalige versie van de CAPS-5-R is inmiddels gereed. Daarvoor is ook aangepaste professionele training beschikbaar. De psychometrische evaluatie van de Nederlandstalige versie van de CAPS-5-R loopt nog. Trainingen zijn te volgen via [ARQ Academy](#) of via [RGOc Academie](#).

Met welke instrumenten monitor ik PTSS-symptomen?

Naast dat de **PCL-5** geschikt is om de mogelijke aanwezigheid van een PTSS-diagnose te inventariseren volgens de DSM-5, kan deze lijst ook herhaaldelijk worden afgenomen om verandering in PTSS-klachten te monitoren tijdens de behandeling. Afhankelijk van de intensiteit van de behandeling en frequentie van de metingen, kan de week- of maandversie gebruikt worden.

En hoe zit het met complexe PTSS (CPTSS)?

Er is nog geen valide en betrouwbaar instrument voor het stellen van de diagnose CPTSS. Deze diagnose is nu niet opgenomen in de DSM-5. De **International Trauma Questionnaire (ITQ)** is een zelfrapportage vragenlijst, waarmee een indicatie verkregen kan worden betreffende een eventuele diagnose van PTSS en CPTSS volgens de ICD-11. Een individu kan een indicatie voor PTSS of CPTSS krijgen, maar niet beiden. Een eventuele diagnose van CPTSS vereist traumablootstelling en de aanwezigheid van PTSS-symptomen (herbelevingen, vermijding en prikkelbaarheid) als ook problemen met emotieregulatie, een negatief zelfbeeld en interpersoonlijke problemen met beperking in functioneren. Er zijn nog geen afkapscores beschikbaar. Er bestaan verschillende versies; de officiële is de 12-item versie. Psychometrische evaluatie van de Nederlandse versie van de ITQ laat een goede betrouwbaarheid en validiteit zien voor dit instrument. Voorzichtigheid is echter geboden wanneer de ITQ wordt gebruikt om te screenen op een mogelijke (C)PTSS-diagnose volgens de ICD-11. De evaluatie van de diagnostische nauwkeurigheid van de ITQ vraagt namelijk verdere vergelijking met klinische diagnostische interviews voor (C)PTSS.

Dit overzicht is tot stand gekomen vanuit het TOPGGz-onderzoeksnetwork Angst, Dwang en Trauma, waarin onderzoekers* van TOPGGz gecertificeerde afdelingen met Stichting Topklinische GGz samenwerken op het gebied van onderzoek en verspreiding van kennis en resultaten. Informatie over al het zorgaanbod van alle TOPGGz-psychotrauma-afdelingen is te vinden op de [website van TOPGGz](#).

* Manon Boeschoten, ARQ Centrum'45; Lotte Hendriks, Pro Persona Overwaal; Katharina Meyerbröker, Altrecht Academisch Angstcentrum

1. Disclaimer: De FACT-sheet beperkt zich tot het bespreken van instrumenten voor de screening, vaststelling en monitoring van PTSS volgens de DSM-5. Voor overige gerelateerde instrumenten verwijzen we naar de [zorgstandaard Psychotrauma- en stressorgerelateerde stoornissen](#).